

Wojciech Zyzak<sup>1</sup>

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

## Duchowość maryjna Fultona J. Sheena

Teologowie duchowości widzą w Maryi doskonały model duchowości chrześcijańskiej. Jest to podstawą duchowości maryjnej, głęboko związanej z maryjną pobożnością<sup>2</sup>. Pośród wielu katolickich pisarzy, charakteryzujących się szczególną czcią dla Matki Bożej, warto zauważyć kandydata na ołtarze, sługę Bożego biskupa Fultona Sheena. Nie jest to postać powszechnie znana w Polsce, za to mająca wielkie zasługi dla katolicyzmu amerykańskiego. Fulton Sheen urodził się w El Paso w Stanach Zjednoczonych 8 maja 1895 roku. Wyświęcony na kapłana w 1919 roku, studiował teologię, filozofię i prawo kanoniczne, po czym pracował głównie jako wykładowca, kaznodzieja i rekolekcjonista, występując także w radiu i telewizji. W 1951 roku przyjął święcenia biskupie. Rok później rozpoczął bardzo

---

<sup>1</sup> Ks. prof. dr hab. Wojciech Zyzak, ur. 1969 w Żywcu. Od 1993 roku kapłan diecezji bielsko-żywieckiej. Od 2014 rektor Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Zainteresowania naukowe: duchowość laikatu, duchowość kapłańska, mistyka karmelitańska, duchowość zmartwychwstańców. Najważniejsze publikacje: *Zjednoczenie z Bogiem w życiu Ojca Pio (Francesco Forgione)*. Studium na podstawie jego pism, Kraków 2000; *Fundamentalna rola wiary w życiu i pismach świętej Teresy Benedykty od Krzyża (Edyty Stein)*, Kraków 2005; *Co mam czynić, aby osiągnąć życie wieczne? Duchowość chrześcijańska na świeckiej drodze życia*, Kraków 2008; *Kapłaństwo przebiterów. Studium nauczania Jana Pawła II*, Kraków 2010. E-mail: wojciech.zyzak@upjp2.edu.pl.

<sup>2</sup> Por. A. Rybicki, *Maryjna duchowość*, [w:] *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin–Kraków 2002, s. 493n.

popularny cykliczny program telewizyjny pod tytułem *Life is worth living* (*Życie jest warte przeżycia*). W 1966 roku Fulton został na dwa lata ordynariuszem diecezji Rochester. Zmarł w opinii świętości 9 grudnia 1979 roku w Nowym Jorku, pozostawiając po sobie między innymi 60 opublikowanych książek, setki artykułów i nagrań<sup>3</sup>. Fulton Sheen dorastał w epoce kultu Matki Bożej<sup>4</sup>, szerzącego się w katolicyzmie pod wpływem objawień maryjnych i nowych dogmatów. Pobożność maryjną sługa Boży wyniósł z domu rodzinnego i rozwijał w katolickiej szkole. Tam wypracował zwyczaj zapisywania w swych notatkach inicjału imienia Maryi<sup>5</sup>. Jego cześć dla Matki Bożej znalazła szczególny wyraz w publikacjach, które jasno przedstawiają zarówno jego mariologię i pobożność maryjną, jak i swoistą maryjną duchowość, skupioną na naśladowaniu jej cnót.

## 1. Maryja Fultona Sheena

Fulton Sheen uważał Maryję za pierwszą miłość Boga w stworzeniu<sup>6</sup>. *The world's first love. Mary, Mother of God* to tytuł jego książki w całości poświęconej Matce Bożej<sup>7</sup>. Choć zdaniem Charlesa Connora głównymi tematami maryjnego nauczania sługi Bożego były tajemnice niepokalanego poczęcia i wniebowzięcia, trzeba przyznać, że w jego tekstach znajdują się komentarze do każdej ewangelicznej perykopy o Maryi<sup>8</sup>.

Przede wszystkim Fulton ukazuje Maryję jako niepokalaną w oparciu o nauczanie Kościoła i objawienia maryjne, zwłaszcza z Lourdes<sup>9</sup>. Przypomina, że katolicka nauka w formie dogmatu wiary potwierdza prawdę, że Maryja jako jedyna z ludzi poczęła się bez grzechu pierworodnego<sup>10</sup>. Zdaniem Sheena Maryja dzięki Bożej łasce, ze względu na przewi-

<sup>3</sup> Por. M. Włoch, *Kapłaństwo prezbiterów w ujęciu Fultona J. Sheena*, Kraków 2014, s. 9–14.

<sup>4</sup> Por. T. C. Reeves, *America's Bishop. The life and times of Fulton J. Sheen*, San Francisco 2001, s. 28n.

<sup>5</sup> Por. A. J. M. Shamon, *The Bishop Sheen we knew*, Oak Lawn 1997, s. 6.

<sup>6</sup> Por. F. J. Sheen, *Your life is worth living*, Schnecksville 2001, s. 328n.

<sup>7</sup> Por. F. J. Sheen, *The world's first love*, San Francisco 2010.

<sup>8</sup> Por. Ch. P. Connor, *The spiritual legacy of archbishop Fulton J. Sheen*, New York 2010, s. 166.

<sup>9</sup> Por. F. J. Sheen, *The world's first love*, dz. cyt., s. 134n.

<sup>10</sup> Por. F. J. Sheen, *Communism and the conscience of the West*, New York 1951, s. 200.

dziane Boże macierzyństwo, cieszyła się szczególną wewnętrzną jednością płynącą z integracji potrójnej czystości: fizycznej, umysłowej i psychicznej<sup>11</sup>. Nie znaczy to jednak, że Maryja nie potrzebowała odkupienia, gdyż Niepokalana była pierwszym skutkiem odkupieńczej śmierci Chrystusa<sup>12</sup>.

Maryja w pismach Sheena to przede wszystkim Dziewica i Matka. Autor interpretuje scenę zwiastowania w kluczu niepokoju Maryi o zachowanie ślubu dziewictwa i zapewnienia anioła, że Boże macierzyństwo go nie naruszy<sup>13</sup>. Przy tym sługa Boży eksponuje wymiar wolności Maryi, bez której zgody Bóg nie mógłby się wcielić<sup>14</sup>. Wypowiadając swoje „fiat”, Maryja w doskonały sposób zrealizowała Boże powołanie do dziewiczego macierzyństwa wobec Syna Bożego<sup>15</sup>. Zdaniem autora, choć kobieta najczęściej uświadamia sobie stan błogosławiony przez zmiany w ciele, Maryja była świadoma swego macierzyństwa dzięki działaniu Ducha Świętego<sup>16</sup>. Sheen patrzy na wcielenie w perspektywie chrystologicznej i zbawczej, gdyż Syn Boży przyjął ludzkie ciało z Maryi po to, by zgładzić grzechy świata<sup>17</sup>. Fulton przypominał Amerykanom, że najgłębszy sens Bożego Narodzenia polega właśnie na wcieleniu Słowa<sup>18</sup>. Wyrażał nawet w sposób poetycki zadziwienie tajemnicą Bożego Narodzenia: „Zrodzony bez matki w niebie, rodzi się bez ojca na ziemi. Ten, który stworzył swą Matkę, jest zrodzony ze swej Matki”<sup>19</sup>.

Sługa Boży nazywa Maryję pierwszą uczennicą Pana<sup>20</sup>. Istotę tego określenia widzi w fakcie, że Matka Pana była stopniowo odrywana od

<sup>11</sup> Por. F. J. Sheen, *The world's first love*, dz. cyt., s. 140; F. J. Sheen, *Those mysterious priests*, New York 2005, s. 308n; F. J. Sheen, *Life of Christ*, New York 2008, s. 593.

<sup>12</sup> Por. F. J. Sheen, *God love you*, New York 1981, s. 146n; F. J. Sheen, *Those mysterious priests*, dz. cyt., s. 308–310.

<sup>13</sup> Por. F. J. Sheen, *The world's first love*, dz. cyt., s. 82–84.

<sup>14</sup> Por. F. J. Sheen, *The priest is not his own*, San Francisco 2005, s. 271; F. J. Sheen, *You*, New York 2003, s. 69.

<sup>15</sup> Por. J. Rodriguez, *Meet Fulton Sheen, beloved preacher and teacher of the word*, Cincinnati 2006, s. 38.

<sup>16</sup> Por. F. J. Sheen, *Life of Christ*, dz. cyt., s. 9.

<sup>17</sup> Por. F. J. Sheen, *Lift up your heart*, Liguori–Triumph 1997, s. 222.

<sup>18</sup> Por. F. J. Sheen, *Bishop Sheen Writes: Christmas*, „Toledo Sunday Blade”, 23.12.1956, sec. 2, s. 11.

<sup>19</sup> F. J. Sheen, *Life is worth living*, San Francisco 1999, s. 211.

<sup>20</sup> Por. F. J. Sheen, *Lift up your heart*, dz. cyt., s. 257.

jej macierzyństwa w ciele, by być coraz bardziej oddaną jej większemu macierzyństwu duchowemu wobec Kościoła, co Chrystus wyraził słowami: „Niewiasto, oto syn twój” (J 19, 26n)<sup>21</sup>. Obok tego dialogu w Ewangelii Jan opisał rzucanie losu o suknię Jezusa, co Sheen interpretuje jako wskazówkę, że ową suknię tkła Maryja<sup>22</sup>. Brak dzielenia sukni może wskazywać na potrzebę jedności Kościoła. W każdym razie cała scena spod krzyża zdaniem Fultona ukazuje Maryję jako Matkę Kościoła, czyli Mistycznego Ciała Chrystusa<sup>23</sup>.

Szczególnie wiele miejsca w swoich pismach poświęcał sługa Boży tajemnicy wniebowzięcia. Uczył, że jedynie Jezus i Maryja są cieleśnie w niebie, a wniebowzięcie jest konsekwencją niepokalanego poczęcia. Nie wyklucza ono śmierci, a tylko rozkład ciała<sup>24</sup>. Karą za grzech pierworodny były śmierć i rozkład ciała. Ponieważ Maryja została zachowana od wszelkiego grzechu, nie doznała też jego skutku w postaci rozkładu<sup>25</sup>. Wniebowstąpieniu Chrystusa odpowiada wniebowzięcie Maryi i jak Chrystus w niebie wstawia się za ludźmi, podobnie Maryja wniebowzięta oręduje za Kościołem<sup>26</sup>.

Przedstawienie krótkiego rysu mariologii autora w ujęciu chronologicznym odpowiada jego idei dynamicznych przemian w życiu Matki Bożej. Najpierw w chwili zwiastowania przeszła od świętości starotestamentowej do świętości Chrystusa, następnie w momencie zesłania Ducha Świętego przeszła od świętości historycznego Chrystusa do świętości Jego Mistycznego Ciała, aż wreszcie we wniebowzięciu stała się pierwszą osobą, która zrealizowała historyczne przeznaczenie wierzących<sup>27</sup>. Najzwięźlej ten dynamizm wyraził Sheen, mówiąc, że Maryja była bogatsza duchowo w dzień Bożego Narodzenia niż podczas zwiastowania, bogatsza w Kanie niż w Betlejem, na Kalwarii niż w Kanie, a wreszcie w wieczniku pod-

<sup>21</sup> Por. F. J. Sheen, *Calvary and the mass. A missal companion*, „The Catholic Primer” 2006, s. 15n.

<sup>22</sup> Por. F. J. Sheen, *Seven words of Jesus and Mary*, Liguori–Triumth 2001, s. 37n.

<sup>23</sup> Por. F. J. Sheen, *The prodigal world*, New York 2003, s. 106; F. J. Sheen, *The moral universe: a preface to Christian living*, Milwaukee 2010, s.103.

<sup>24</sup> Por. F. J. Sheen, *Three to get married*, New York 2011, s. 100–103.

<sup>25</sup> Por. F. J. Sheen, *Your life is worth living*, dz. cyt., s. 302.

<sup>26</sup> Por. F. J. Sheen, *The world's first love*, dz. cyt., s. 144n.

<sup>27</sup> Por. Ch. P. Connor, *The spiritual legacy of archbishop Fulton J. Sheen*, dz. cyt., s. 167.

czas zesłania Ducha Świętego niż na Golgocie<sup>28</sup>. W tym procesie dojrzewania Maryja może być dla chrześcijan zarówno pomocą, jak i wzorem, co pokrótce zostanie ukazane w kolejnych punktach.

## 2. Pobożność maryjna

Pobożność maryjna Fultona Sheena ma wyraźnie chrystocentryczny charakter. Autor podkreślał, że modlący się do Maryi czczą Chrystusa, gdyż błagają ją, by z racji matczynej z Nim więzi orędownała za nimi<sup>29</sup>. Szczególną podstawę opieki Maryi nad Kościołem sługa Boży widział w scenie powierzenia przez ukrzyżowanego Chrystusa swej Matce ucznia Jana (por. J 19, 26n). Przypominał, że wszyscy ochrzczeni stają się dziećmi Maryi<sup>30</sup>. Ona stanowiła dla niego przede wszystkim Matkę Miłosierdzia, do której mogą uciekać się grzesznicy<sup>31</sup>.

Ta więź Maryi z Chrystusem i z Kościołem stanowi podstawę szczególnej pobożności maryjnej. Znajduje ona najgłębszy wyraz podczas Mszy świętej, skoro Sheen nazywa Maryję matką Eucharystii<sup>32</sup>. Autor wyobrażał sobie, jak Maryja po zwiastowaniu, przyjmując pokarm i napój, karmiła Tego, który miał stać się niebieskim Pokarmem dla ludzi<sup>33</sup>. Sheen, porównując liturgię mszy świętej ze sceną śmierci Chrystusa na Golgocie, pisał, że Maryja i Jan są żywymi bokami ołtarza. W ten sposób chciał wyrazić obecność Matki Bożej podczas każdej Eucharystii<sup>34</sup>. Warto wspomnieć, że Fulton jako kapłan odprowadzał w każdą sobotę mszę świętą dziękczynną ku czci Najświętszej Maryi Panny<sup>35</sup>.

Sługa Boży czcił Maryję również w szeregu innych pobożnych praktyk modlitewnych, do których na pewno należy zaliczyć odmawianie lita-

<sup>28</sup> Por. F. J. Sheen, *The priest is not his own*, dz. cyt., s. 55.

<sup>29</sup> Por. F. J. Sheen, *Calvary and the mass. A missal companion*, dz. cyt., s. 18.

<sup>30</sup> Por. F. J. Sheen, *The world's first love*, dz. cyt., s. 78.

<sup>31</sup> Por. F. J. Sheen, *The world's first love*, dz. cyt., s. 228–235.

<sup>32</sup> Por. F. J. Sheen, *The world's first love*, dz. cyt., s. 139n.

<sup>33</sup> Por. F. J. Sheen, *Three to get married*, dz. cyt., s. 136.

<sup>34</sup> Por. F. J. Sheen, *Calvary and the mass. A missal companion*, dz. cyt., s. 7.

<sup>35</sup> Por. F. J. Sheen, *Treasure in clay: the autobiography of Fulton J. Sheen*, New York 1982, s. 317; T. C. Reeves, *America's Bishop. The life and times of Fulton J. Sheen*, dz. cyt., s. 37n.

nii loretańskiej<sup>36</sup>. Jednak najwięcej miejsca w swych pismach poświęcał modlitwie różańcowej, której nauczył się w domu rodzinnym i pielęgnował w całym życiu kapłańskim<sup>37</sup>. Stale zachęcał wiernych do codziennego odmawiania różańca, którego piękno widział w rozważaniu tajemnic życia Maryi<sup>38</sup>. Szczególnie zalecał odmawianie różańca w gronie całej rodziny<sup>39</sup>. Jego zdaniem różaniec ma wielką moc wypraszania potrzebnych łask, pozwala uświęcić każdą chwilę dnia, wprowadza wewnętrzny pokój, a także pomaga pełniej poznać Jezusa i Jego Kościół<sup>40</sup>. Różaniec uczy koncentracji jako prosta modlitwa całego człowieka, którego ciało przesuwają paciorki i wypowiada słowa, a duch oddaje się medytacji<sup>41</sup>. Sługa Boży pisał rozważania na temat biblijnych źródeł, historii i teologii tej modlitwy<sup>42</sup>.

Oprócz wspomnianych wyżej i do dziś popularnych modlitw maryjnych Fulton Sheen znany jest z propagowania rozważania siedmiu boleści Maryi. Łączył je z cierpieniami Chrystusa<sup>43</sup>. Sługa Boży wymienił pośród tych cierpień zapowiedź proroka Symeona, ucieczkę do Egiptu, poszukiwanie Jezusa podczas pielgrzymki do świątyni, spotkanie Syna na drodze krzyżowej, śmierć Zbawiciela, zdjęcie Go z krzyża i pogrzebanie. Przy tej okazji Sheen łączy siedem słów wypowiedzianych z krzy-

<sup>36</sup> Por. T. C. Reeves, *America's Bishop. The life and times of Fulton J. Sheen*, dz. cyt., s. 13–14.

<sup>37</sup> Por. F. J. Sheen, *Treasure in clay: the autobiography of Fulton J. Sheen*, dz. cyt., s. 15n., 30, 251; T. C. Reeves, *America's Bishop. The life and times of Fulton J. Sheen*, dz. cyt., s. 12n; F. J. Sheen, *Treasure in clay: the autobiography of Fulton J. Sheen*, dz. cyt., s. 110.

<sup>38</sup> Por. F. J. Sheen, *Lent and Easter wisdom from Fulton J. Sheen*, Liguori–Missouri 2004, s. 67, 213.

<sup>39</sup> Por. F. J. Sheen, *You*, dz. cyt., s. 114; F. J. Sheen, *Seven words of Jesus and Mary*, dz. cyt., s. 44n.

<sup>40</sup> Por. F. J. Sheen, *The world's first love*, dz. cyt., s. 218n; F. J. Sheen, *Treasure in clay: the autobiography of Fulton J. Sheen*, dz. cyt., s. 267.

<sup>41</sup> Por. F. J. Sheen, *Your life is worth living*, dz. cyt., s. 340; F. J. Sheen, *The world's first love*, dz. cyt., s. 213–218; F. J. Sheen, *God love you*, New York 1981, s. 157n.

<sup>42</sup> Por. F. J. Sheen, *The world's first love*, dz. cyt., s. 209n; F. J. Sheen, *Lent and Easter wisdom from Fulton J. Sheen*, dz. cyt., s. 210.

<sup>43</sup> Por. Ch. P. Connor, *The spiritual legacy of archbishop Fulton J. Sheen*, dz. cyt., s. 121n; F. J. Sheen, *The world's first love*, dz. cyt., s. 241–246; F. J. Sheen, *Archbishop Fulton Sheen's St. Thérèse. A treasured love story*, Irving, Tx 2007, s. 101.

za przez Chrystusa z siedmioma słowami Maryi zapisanymi na kartach Ewangelii<sup>44</sup>.

Szczególnym przejawem kultu Matki Bożej w życiu Fultona Sheena były częste pielgrzymki do sanktuariów maryjnych, zwłaszcza do Lourdes i Fatimy<sup>45</sup>. Sługa Boży opisywał oba sanktuaria nie tylko jako miejsca objawień Maryi, ale też jako szczególne miejsca cudów i nawróceń<sup>46</sup>. Fatima była dla niego również ważnym ośrodkiem światowego pokoju i przyjaznego spotkania chrześcijaństwa z islamem<sup>47</sup>.

### 3. Wzorczość Maryi

Dla Fultona Sheena Maryja nie tylko odegrała kluczową rolę w dziele zbawienia i dlatego stała się pośredniczką u swego Syna, ale stanowi również wzór do naśladowania dla wszystkich wierzących. Przede wszystkim Matka Boża stanowi doskonały przykład ofiarowania życia Bogu<sup>48</sup>. Choć każdy chrześcijanin winien się na niej wzorować, zdaniem sługi Bożego jest Ona ideałem kobiety<sup>49</sup>. Sheen pisał: „Ona jest tą, którą każdy mężczyzna miłuje, gdy miłuje jakąś kobietę – czy sobie z tego zdaje sprawę, czy nie. Ona jest tym, czym chce być każda kobieta, gdy spo-

<sup>44</sup> Por. H. Dieterich, *Through the year with Fulton Sheen. Inspirational selections for each day of the year*, San Francisco 2003, s. 92n; Ch. P. Connor, *The spiritual legacy of archbishop Fulton J. Sheen*, New York 2010, s. 123; F. J. Sheen, *The world's first love*, dz. cyt., s. 247–270; F. J. Sheen, *Three to get married*, dz. cyt., s. 169; F. J. Sheen, *The Eternal Galilean*, New York 1997, s. 194–196; F. J. Sheen, *Life of Christ*, dz. cyt., s. 38n, 51n.

<sup>45</sup> Por. J. Rodriguez, *Meet Fulton Sheen, beloved preacher and teacher of the word*, dz. cyt., s. 41n; F. J. Sheen, *The priest is not his own*, dz. cyt., s. 136; F. J. Sheen, *Life is worth living*, San Francisco 1999, s. 204, 274n; F. J. Sheen, *Treasure in clay: the autobiography of Fulton J. Sheen*, New York 1982, s. 317–319.

<sup>46</sup> Por. F. J. Sheen, *Life is worth living*, dz. cyt., s. 204n; F. J. Sheen, *Your life is worth living*, dz. cyt., s. 281n.

<sup>47</sup> Por. M. S. Massa, *Catholics and Catholics and American culture, Fulton Sheen, Dorothy Day, and the Notre Dame Football Team*, New York 1999, s. 98; F. J. Sheen, *The world's first love*, dz. cyt., s. 206–208, 278n; F. J. Sheen, *God love you*, dz. cyt., s. 116–118; F. J. Sheen, *Treasure in clay: the autobiography of Fulton J. Sheen*, dz. cyt., s. 147; F. J. Sheen, *Life is worth living*, dz. cyt., s. 202–206.

<sup>48</sup> Por. F. J. Sheen, *Those mysterious priests*, dz. cyt., s. 324.

<sup>49</sup> Por. F. J. Sheen, *Those mysterious priests*, dz. cyt., s. 305–307.

gląda w siebie”<sup>50</sup>. W tym sensie Maryja jest też wzorem dla wszystkich matek, gdyż troszczyła się zarówno o ciało, jak i o duszę Syna<sup>51</sup>. Jej dziewictwo było jedyne w swoim rodzaju, gdyż zaowocowało fizycznym zrodzeniem Słowa Wcielonego, ale ustanowiło też wzór duchowego rodzenia, w którym dziewicza miłość nie jest bezpłodna<sup>52</sup>.

Fulton Sheen wiele pisał na temat wzorczości Maryi dla poszczególnych stanów życia w Kościele. Ukazywał Maryję nie tylko jako przykład dla kobiet i matek, ale głównie dla osób konsekrowanych i kapłanów. Jego zdaniem Matka Boża, w której łonie formowało się ciało Chrystusa i która Go wychowywała, jest także dla kapłanów najlepszą nauczycielką, pokazującą, jak mają kształtować w sobie ducha Chrystusowego<sup>53</sup>.

Maryja, dla różnych stanów życia w różny sposób, stanowi wzór realizacji rad ewangelicznych. Przede wszystkim jej niepokalane poczęcie przypomina o konieczności zachowania czystości serca<sup>54</sup>. W tym kontekście Sheen przypominał, że Matka Boża nie była wolna od walki, która wiąże się ze zwyciężaniem nad pokusą<sup>55</sup>. Rezygnując z czysto ludzkiej miłości mężczyzny i wybierając wyłączną więź z Bogiem, Matka Boża stanowi wzór duchowej płodności dla tych, którzy decydują się żyć w celibacie<sup>56</sup>.

Maryja jest także wzorem ubóstwa<sup>57</sup>. Przede wszystkim jednak stanowi przykład poddania się Bogu i przyjęcia w pełnym posłuszeństwie Jego woli, jak to miało miejsce podczas zwiastowania. Syn Boży, dojrzewając do swojej misji, był jej posłuszny. Z kolei posłuszeństwo względem Niego Maryja nakazała sługom na weselu w Kanie Galilejskiej, czego wynikiem był pierwszy cud Jezusa<sup>58</sup>.

---

<sup>50</sup> F. J. Sheen, *The priest is not his own*, dz. cyt., s. 265.

<sup>51</sup> Por. F. J. Sheen, *Life is worth living*, dz. cyt., s. 51.

<sup>52</sup> Por. F. J. Sheen, *The priest is not his own*, dz. cyt., s. 260.

<sup>53</sup> Por. F. J. Sheen, *God love you*, dz. cyt., s. 131.

<sup>54</sup> Por. F. J. Sheen, *The prodigal world*, dz. cyt., s. 146.

<sup>55</sup> Por. F. J. Sheen, *Those mysterious priests*, dz. cyt., s. 315n.

<sup>56</sup> Por. F. J. Sheen, *The priest is not his own*, dz. cyt., s. 272n.

<sup>57</sup> Por. F. J. Sheen, *The priest is not his own*, dz. cyt., s. 119n.

<sup>58</sup> Por. F. J. Sheen, *The world's first love*, dz. cyt., s. 101–106.



## Zakończenie

Sługa Boży Fulton Sheen należy do tych pasterzy, którzy w swej posłudze skupili się na ukazaniu istotnej roli Maryi w dziele zbawienia. Na stawiany katolikom zarzut, jakoby zbyt wielką wagę przykładali do pobożności maryjnej, odpowiadał, że Chrystus dziesięć razy więcej czasu przebywał z Nią niż ze swoimi uczniami<sup>59</sup>. Arcybiskup Sheen jako kaznodzieja i pisarz nieustrudzenie przypominał o roli Maryi w życiu chrześcijanina. Również całe swoje życie kapłańskie powierzył jej wstawiennictwu przed Chrystusem. Ukazywał Matkę Najświętszą jako najdoskonalszy wzór wszelkich cnót. Głównie medytował nad Maryją w oparciu o Pismo Święte, choć czerpał także z mądrości ojców Kościoła, a nawet analizował literaturę świecką na Jej temat<sup>60</sup>. Można powiedzieć, że w swej duchowości maryjnej Fulton Sheen intuicyjnie stosował dziesięć zasad pogłębianego kultu maryjnego, które papież Paweł VI podał w 1974 roku w adhortacji *Marialis cultus*. Błogosławiony papież wymienił wtedy: zasadę trynitarną, chrystologiczną, pneumatologiczną, eklezjologiczną, skryptyzystyczną, liturgiczną, antropologiczną, ekumeniczną, naśladowanie w pobożności i hierarchii nabożeństw maryjnych<sup>61</sup>.

---

<sup>59</sup> Por. J. Rodriguez, *Meet Fulton Sheen, beloved preacher and teacher of the word*, dz. cyt., s. 35.

<sup>60</sup> Por. Ch. P. Connor, *The spiritual legacy of archbishop Fulton J. Sheen*, dz. cyt., s. 158n.

<sup>61</sup> Por. S. C. Napiórkowski, A. Sikorski, *Maryjny wymiar duchowości chrześcijańskiej*, [w:] *Teologia duchowości katolickiej*, red. W. Słomka, Lublin 1993, s. 373n.

## Summary

### Duchowość maryjna Fultona J. Sheena

Autor artykułu bada znaczenie Najświętszej Maryi Panny w duchowości amerykańskiego biskupa Fultona J. Sheena. Pokazuje duchowość maryjną jako aspekt duchowości chrześcijańskiej, opartej na wzorze postawy Matki Bożej. Jego duchowość, oparta na biblijnych i dogmatycznych podstawach, realizuje się w specyficznej pobożności maryjnej. Autor najpierw ukazuje obraz Maryi, jaki wyłania się z pism Sheena. Następnie omawia najważniejsze formy pobożności maryjnej. Na koniec, ukazując jej wzorczość, zastanawia się, na ile ta forma duchowości spełnia zasady pogłębionej pobożności maryjnej zawartej w adhortacji *Marialis cultus*.

Słowa kluczowe: Fulton Sheen, duchowość, Maryja, pobożność maryjna

### Marian Spirituality of Fulton J. Sheen

The article concerns the Marian aspect of the spirituality of a well known American bishop, author of many publications, and famous preacher, Servant of God Fulton Sheen. The author shows, on the basis of Sheen's most important publications, the bishop's dogmatic teaching on Mother of God, the main forms of Marian piety put forward by him, and the idea of Her as a role model in the Christian spirituality. The Marian spirituality of Fulton Sheen, as early as in the pre-conciliar time, realized generally ten aspects of devotion to the Blessed Virgin, which later Pope Paul VI indicated in his apostolic exhortation *Marialis cultus*, in 1974.

Keywords: Fulton Sheen, Marian spirituality, Lourdes, Fatima, rosary

### Bibliografia

- Connor Ch. P., *The spiritual legacy of archbishop Fulton J. Sheen*, New York 2010.
- Dieterich H., *Through the year with Fulton Sheen. Inspirational selections for each day of the year*, San Francisco 2003.
- Massa M. S., *Catholics and Catholics and American culture, Fulton Sheen, Dorothy Day, and the Notre Dame football team*, New York 1999.
- Napiórkowski S. C., Sikorski A., *Maryjny wymiar duchowości chrześcijańskiej*, [w:] *Teologia duchowości katolickiej*, red. W. Słomka, Lublin 1993, s. 366–375.
- Reeves T. C., *America's Bishop. The life and times of Fulton J. Sheen*, San Francisco 2001.
- Rodriguez J., *Meet Fulton Sheen, beloved preacher and teacher of the word*, Cincinnati 2006.
- Rybicki A., *Maryjna duchowość*, [w:] *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin–Kraków 2002, s. 493–496.

- Shamon A. J. M., *The bishop Sheen we knew*, Oak Lawn 1997.
- Sheen F. J., *Archbishop Fulton Sheen's St. Thérèse. A treasured love story*, Irving, Tx 2007.
- Sheen F. J., *Bishop Sheen Writes: Christmas*, „Toledo Sunday Blade”, 23.12.1956, s. 11.
- Sheen F. J., *Calvary and the mass. A missal companion*, „The Catholic Primer” 2006, s. 4–34.
- Sheen F. J., *Communism and the conscience of the West*, New York 1951.
- Sheen F. J., *God love you*, New York 1981.
- Sheen F. J., *Lent and Easter wisdom from Fulton J. Sheen*, Liguori–Missouri 2004.
- Sheen F. J., *Life is worth living*, San Francisco 1999.
- Sheen F. J., *Life of Christ*, New York 2008.
- Sheen F. J., *Lift up your heart*, Liguori–Triumth 1997.
- Sheen F. J., *Seven words of Jesus and Mary*, Liguori–Triumth 2001.
- Sheen F. J., *The eternal Galilean*, New York 1997.
- Sheen F. J., *The moral universe: A preface to Christian living*, Milwaukee 2010.
- Sheen F. J., *The priest is not his own*, San Francisco 2005.
- Sheen F. J., *The prodigal world*, New York 2003.
- Sheen F. J., *The world's first love*, San Francisco, 2010.
- Sheen F. J., *Those mysterious priests*, New York 2005.
- Sheen F. J., *Three to get married*, New York 2011.
- Sheen F. J., *Treasure in clay: the autobiography of Fulton J. Sheen*, New York 1982.
- Sheen F. J., *You*, New York 2003.
- Sheen F. J., *Your life is worth living*, Schnecksville 2001.
- Włoch M., *Kapłaństwo prezbiterów w ujęciu Fultona J. Sheena*, Kraków 2014.